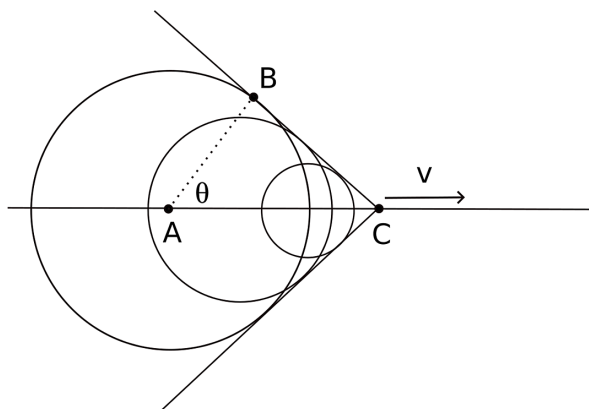

1. (а) Магнетна индукција проводника кроз који тече струја јачине I на растојању l је једнака $B = \frac{\mu_0 I}{2\pi l}$. Сила по јединици дужине којом интерагују проводници је $f = IB$. Снага P је дата изразом $P = UI$. Из претходних израза налазимо $f = \frac{\mu_0 P^2}{2\pi l U^2}$. Да би сила била мања од f_m следи да напон треба да буде већи од $U > U_m = P \sqrt{\frac{\mu_0}{2\pi f_m l}}$. Израчунавањем налазимо $U_m = 7,1 \text{ kV}$.
- (б) Укупна отпорност две бакарне жице је $R = \rho \frac{2d}{S}$. Снага губитака је $P_g = I^2 R$, где је, као и у претходном делу задатка, $P = UI$. Ефикасност је једнака $\eta = \frac{P}{P+P_g}$. Из претходних израза налазимо $U = \sqrt{\frac{\eta P}{1-\eta} \frac{2\rho d}{S}}$. Да би ефикасност била већа од η_m , потребно је да напон буде већи од $U > U_m = \sqrt{\frac{\eta_m P}{1-\eta_m} \frac{2\rho d}{S}}$. Израчунавањем налазимо $U_m = 14,7 \text{ kV}$.
2. (а) Кинетичка енергија електрона је $T = (\gamma - 1)m_e c^2$ одакле налазимо да је $\gamma = 1 + \frac{T}{m_e c^2}$. С обзиром да је $\gamma = \frac{1}{\sqrt{1 - \frac{v^2}{c^2}}}$ закључујемо да је $\frac{v}{c} = \sqrt{1 - \frac{1}{(\gamma)^2}} \approx 0,983$. С друге стране брзина светлости кроз воду је $c_s = \frac{c}{n} \approx 0,75c$. Закључујемо, дакле, да је $v > c_s$ односно да долази до емисије Черенковљевог зрачења.
- (б) С обзиром да се таласни фронт Черенковљевог зрачења креће брзином мањом од брзине честице, он ће се образовати иза честице. На слици 1 су приказани таласни фронтови настали у 3 узастопна положаја извора таласа (честице) као и обвојница тих таласа која има облик купе. За неко време Δt честица (извор зрачења) је прешла растојање $\overline{AC} = v\Delta t$, док је талас прешао растојање $\overline{AB} = c_s \Delta t$. Из правоуглог троугла ABC са слике је јасно да је $\cos \theta = \frac{c_s \Delta t}{v \Delta t} = \frac{c_s}{v} = \frac{1}{n \sqrt{1 - \frac{1}{(\gamma)^2}}}$. Одатле се налази да је $\theta \approx 40,1^\circ$.

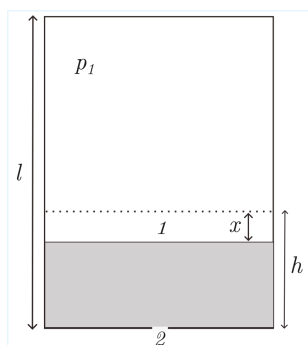
Слика 1: уз решење задатка 2

3. (а) У крајњим тачкама осциловања је $v = 0$, па из закона одржања енергије следи $E = \frac{1}{2}m\omega^2 A^2$, одакле је $A = \sqrt{\frac{2E}{m\omega^2}}$. За произвољан положај x важи $E = \frac{1}{2}mv^2 + \frac{1}{2}m\omega^2 x^2$, па је $v(x) = \sqrt{\frac{2E}{m} - \omega^2 x^2}$. Пошто је $x(t) = A \cos \omega t$, добијамо $\langle x^2 \rangle = \frac{A^2}{2} = \frac{E}{m\omega^2}$. Даље, $v(t) = -A\omega \sin \omega t$, па је $\langle v^2 \rangle = \frac{A^2 \omega^2}{2} = \frac{E}{m}$. Зато су $\langle T \rangle = \frac{1}{2}m\langle v^2 \rangle = \frac{E}{2}$, $\langle V \rangle = \frac{1}{2}m\omega^2 \langle x^2 \rangle = \frac{E}{2}$, те је $\frac{\langle T \rangle}{\langle V \rangle} = 1$.
- (б) Треба одредити део периода за који је $|x| < \alpha A$. Како је $x = A \cos \omega t$, то је услов еквивалентан са $|\cos \omega t| < \alpha$. Ако ставимо $\theta = \omega t$, током једног периода $0 \leq \theta < 2\pi$ ова неједнакост важи на интервалима $\arccos \alpha < \theta < \pi - \arccos \alpha$ и $\pi + \arccos \alpha < \theta < 2\pi - \arccos \alpha$. Укупна дужина ових интервала је $2\pi - 4 \arccos \alpha$, па је тражени део периода $1 - \frac{2}{\pi} \arccos \alpha$.
- (в) За квантни хармонијски осцилатор важи $\langle E \rangle = \frac{\langle p^2 \rangle}{2m} + \frac{1}{2}m\omega^2 \langle x^2 \rangle$. Како је потенцијална енергија симетрична функција координате, средња вредност координате честице је $\langle x \rangle = 0$. У задатку је речено и да је $\langle p \rangle = 0$.

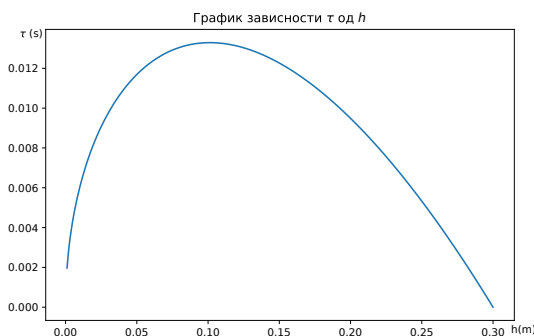

Користећи чињеницу да су наведене средње вредности једнаке нули и дефиницију неодређености дату у тексту задатка налазимо $\langle x^2 \rangle = (\Delta x)^2$, $\langle p^2 \rangle = (\Delta p)^2$, и отуда $\langle E \rangle = \frac{(\Delta p)^2}{2m} + \frac{1}{2}m\omega^2(\Delta x)^2$. По принципу неодређености, $\Delta x \Delta p \geq \frac{\hbar}{2}$, па следи $\Delta p \geq \frac{\hbar}{2\Delta x}$. Зато добијамо $\langle E \rangle \geq \frac{\hbar^2}{8m(\Delta x)^2} + \frac{1}{2}m\omega^2(\Delta x)^2$. Минимум десне стране добија се из услова $\frac{\hbar^2}{4m(\Delta x)^3} = m\omega^2\Delta x$, односно $(\Delta x)^2 = \frac{\hbar}{2m\omega}$. Дакле, $\Delta x = \sqrt{\frac{\hbar}{2m\omega}}$. Из једнакости у принципу неодређености тада следи $\Delta p = \frac{\hbar}{2\Delta x} = \sqrt{\frac{m\omega\hbar}{2}} = m\omega\Delta x$. За ову вредност је $\langle E \rangle_{\min} = \frac{\hbar\omega}{2}$. Принцип неодређености не дозвољава да честица истовремено има тачно одређен положај и импулс. Зато није могуће да се честица налази тачно у положају равнотеже и да притом има нулти импулс. Када би енергија основног стања била произвољно мала, и кинетичка и потенцијална енергија морале би истовремено бити произвољно мале, што би значило да су и положај и импулс готово тачно одређени. То је у супротности са принципом неодређености. Зато основно стање мора имати ненулту енергију.

4. Након што се ниво течности у флаши спусти за x (слика 2) притисак ваздуха у остатку флаше се спусти на $p_1 = p_a \frac{l-h}{l-h+x}$ услед изотермске експанзије. Пошто је вода моделована идеалним флуидом, за тачке 1 и 2 можемо искористити Бернулијеву једначину и једначину континуитета: $p_1 + \rho g(h-x) + \frac{\rho v_1^2}{2} = p_a + \frac{\rho v_2^2}{2}$, $S_1 v_1 = S_2 v_2$. Из једначине континуитета, користећи да је $v_1 = \dot{x}$ налазимо $v_2 = \frac{S_1}{S_2} \dot{x} = \eta \dot{x}$ што смењујемо у Бернулијеву једначину и добијамо: $p_1 - p_a + \rho g(h-x) = \frac{\rho(\eta^2-1)\dot{x}^2}{2}$. С обзиром да је $x \ll l, h$ израз за p_1 можемо апроксимирати са $p_1 \approx p_a(1 - \frac{x}{l-h})$. Након тога Бернулијева једначина се своди на $gh - (g + \frac{p_a}{\rho(l-h)})x = \frac{(\eta^2-1)\dot{x}^2}{2}$. Диференцирањем целе једначине по времену добијамо једначину $\ddot{x} = -\frac{g + \frac{p_a}{\rho(l-h)}}{\eta^2-1}$, која је иста као једначина за равномерно успорено кретање. Узимајући у обзир да је почетна брзина $\dot{x}(0) = \sqrt{\frac{2gh}{\eta^2-1}}$, време до уласка мехурића налазимо као $\tau = \frac{\dot{x}(0)}{\frac{g + \frac{p_a}{\rho(l-h)}}{\eta^2-1}}$. Коначно добијамо: $\tau = \frac{\sqrt{\frac{2gh}{\eta^2-1}}}{1 + \frac{p_a}{g\rho(l-h)}} \approx 0,013$ s. Са графика на слици 3 закључујемо да је функција $\tau(h)$ за дати избор параметара система растућа ($h = 0,08$ m што је мање од 0,1 m када функција достиже максимум), одакле закључујемо да се са истицањем течности време између уласка мехурића смањује, што се и опажа као феномен (признаје се и сваки други поступак којим је показано да је функција $\tau(h)$ растућа у интервалу од $h = 0$ до $h = 0,08$ m).

Слика 2: скица уз решење задатка 4

Слика 3: график уз решење задатка 4

5. (a) Површина попречног пресека стабла је сразмерна квадрату пречника $S \propto d^2$. Проток хранљивих материја кроз стабло ка лишћу је $q = Sv$, где је v брзина која је иста за свако дрво. Број листова је сразмеран запремини крошње $N \propto V$. Са слике се види да је висина крошње приближно једнака висини дрвета, као и да је ширина крошње приближно једнака тој висини. Зато је запремина крошње сразмерна трећем степену висине дрвета $V \propto h^3$. У равнотежи проток хранљивих материја кроз стабло је једнак њиховом дотоку у лишће, па је $q \propto N$. Из претходних једначина налазимо $d^2 \propto h^3$, односно $h = b \cdot d^{2/3}$, тј. $\alpha = 2/3$.

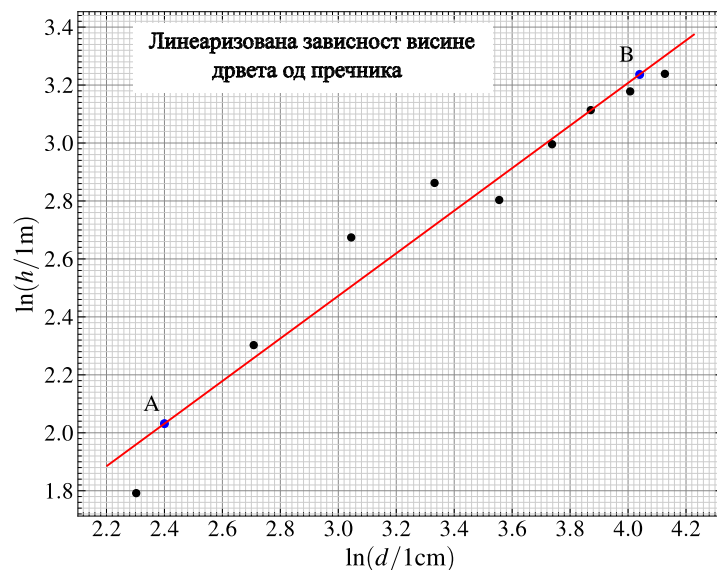

(б) Логаритмовањем се дата зависност своди на линеарну $\ln(h/1\text{ m}) = b' + \alpha \ln(d/1\text{ cm})$. Одговарајући подаци су приказани у табели 1.

d (cm)	10,0	15,0	21,0	28,0	35,0	42,0	48,0	55,0	62,0
h (m)	6,0	10,0	14,5	17,5	16,5	20,0	22,5	24,0	25,5
$\ln(d/1\text{cm})$	2,30	2,71	3,04	3,33	3,56	3,74	3,87	4,01	4,13
$\ln(h/1\text{m})$	1,79	2,30	2,67	2,86	2,80	3,00	3,11	3,18	3,24

Табела 1: уз решење задатка 5

График линеаризоване зависности је приказан на слици 4. Између добијених тачака се провлачи права тако да оквирно буде подједнак број тачака са обе стране праве и да положаји тачака што мање одступају од праве. Коефицијент α је једнак нагибу те праве. Да бисмо одредили тај нагиб, на правој бирамо две тачке са координатама $A(2,4; 2,04)$ и $B(4,04; 3,24)$. Коефицијент α налазимо из $\alpha = \frac{y_B - y_A}{x_B - x_A}$, одакле добијамо $\alpha \approx 0,73$.

Слика 4: Линеаризована зависност висине дрвета од пречника.

Подаци приказани у овом задатку су преузети из рада F. Saglam, O. E. Sakici, Ecoregional height–diameter models for Scots pine in Turkiye, J. For. Res. 35, 103 (2024). <https://doi.org/10.1007/s11676-024-01757-z>. Слика у тексту задатка је настала обрадом фотографије дрвета коришћењем ChatGPT од OpenAI.